

Temat lekcji: Społeczeństwo polskie w czasie okupacji

Zagadnienie: Życie codzienne podczas okupacji niemieckiej. Mniejsze miasta i miasteczka

Relacja Bożeny Gardolińskiej zarejestrowana w formie audio przez Alinę Szamruchewicz w 2008 roku w Warszawie, sygnatura AHM_1016

Fragment audio: „Wysiedlenia Polaków z Torunia” (1 min 17 s)

Wprowadzenie

Bożena Gardolińska urodziła się 3 czerwca 1927 w Poznaniu jako najstarsze z czworga dzieci Władysławy z Schauerów i Wincentego Naporskich. Do wybuchu II wojny światowej mieszkała w Toruniu. Jej rodzina była dobrze sytuowana. W sierpniu 1939 ojciec został zmobilizowany jako oficer Korpusu Ochrony Pogranicza i służył na Wileńszczyźnie, skąd trafił do niewoli na terenie Łotwy. Wrócił w 1940 roku, był jednak zmuszony ukrywać się. W 1940 roku rodzina w obawie przed wysiedleniem wyjechała do Lublina, gdzie ojciec znalazł pracę, a dzieci podjęły naukę. W 1944 roku schronili się w klasztorze karmelitów w Czernej koło Krakowa. Wiosną 1945 rodzina przeprowadziła się do Zielonej Góry. Po maturze Bożena Gardolińska ukończyła szkołę pielęgniarstwa.

W poniższym fragmencie Bożena Gardolińska opowiada o wysiedlaniu Polaków z Torunia przez Niemców podczas okupacji.

Transkrypcja nagrania

Bożena Gardolińska: Potem się zaczęły te wysiedlenia Polaków w Toruniu. I ludzi najpierw gromadzili w takich fortach. Wokół Torunia były takie kazamaty, jak i tutaj w Warszawie też są, te takie przedwojenne, stare, prawda. I tam w tych fortach były straszne warunki i głód, bo oni tam ludzi trzymali, aż transport sformują, duży wagonowy transport. I mamusia złożyła wniosek u władz niemieckich o zezwolenie na wyjazd do Warszawy w celu połączenia z siostrą: „Przecież mam siostrę w Warszawie”. I patrzyliśmy wieczorem przez zaciemnienie, bo już z naszej ulicy były wysiedlenia. Widzieliśmy, jak ludzi wyprowadzali z pakunkami w ręce. [...] Wolno było tam ileś kilogramów wziąć, a jeszcze mamusia pozwoliła każdemu dziecku wziąć jakąś zabawkę z domu. I ja wzięłam swoją lalkę

krakowiankę, czyli niby byłam już taka opiekuńcza dla rodzeństwa, a wzięłam lalkę z domu. Teraz sobie myślę, no czemu nie wzięłam sobie jakiejs książki. Tyle miałam, miałam taką bibliotekę piękną. Książek co prawda dla dziewczynek, no ale... To ja sobie wzięłam swoją lalkę krakowiankę.

Pytania do materiału źródłowego

- A. Sprawdźcie, w jakiej jednostce administracyjnej znalazł się Toruń po zakończeniu kampanii polskiej 1939 roku.
 - B. Sprawdźcie, jaki był podział etniczny i narodowościowy mieszkańców Torunia w 1939 roku przed wybuchem wojny.
 - C. Dlaczego Niemcy postanowili wysiedlić z Torunia polską ludność?
1. Gdzie Niemcy gromadzili przed wysiedleniem polskich mieszkańców Torunia? W jakich warunkach przetrzymywali Polaków?
 2. Jak dużą część swojego mienia mogli zabrać ze sobą wysiedlani ludzie?
 3. Co wzięła ze sobą pani Gardolińska? W jaki sposób komentuje po latach swój wybór, jak go interpretuje?

Pełna relacja dostępna jest na stronie <https://relacjebiograficzne.pl/audio/190-bozena-gardolinska>.